

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

РЕЗОЛЮЦИЯ
на
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
по
ДЕМОГРАФСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
ПРЕД БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА СТРАТЕГИЯ
“ЕВРОПА 2020”

София, 2011 год.

Председателският съвет на Икономическия и социален съвет (ИСС) взе решение за разработване на резолюция на тема

**“Демографски предизвикателства пред България в контекста на
Стратегия “Европа 2020”**

Председателят на ИСС - проф. Лалко Дулевски, внесе за обсъждане в Пленарната сесия приетия от Председателския съвет проект на резолюцията.

На своето заседание от 29.04.2011 г. Пленарната сесия на ИСС прие настоящата резолюция.

Проблемите на Стратегия “Европа 2020” и нейното успешно реализиране в България са ключово направление в дейността на Икономическия и социален съвет. На тези въпроси ИСС посвети редица свои становища през 2010 година, като прие и специално становище по “Стратегически приоритети на българската икономика в контекста на Стратегия “Европа 2020”.

През март 2011 година ИСС разработи и прие резолюция по “Проект на Национална програма за реформи на Република България”. Съветът с удовлетворение констатира, че основни негови предложения са намерили отражение в приетата на 13 март 2011 година от Министерския съвет “Национална програма за реформи /2011-2015 г./ в изпълнение на Стратегия “Европа 2020” (НПР).

Като следваща стъпка от дейността по този ключов за страната приоритет с настоящата резолюция ИСС представя своята позиция относно някои основни демографски предизвикателства пред България в контекста на Стратегия “Европа 2020”.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. В резултат на развитието на демографските процеси през последните 3 - 4 десетилетия в страната се формират обективни предизвикателства, които могат да окажат определено негативно влияние върху растежа, публичните финанси и заетостта в средносрочен и особено в дългосрочен период.

2. Заедно с намалението на населението са налице трайни тенденции на неговото застаряване и влошаване на възрастовата му структура, като емиграцията от България е формирала около една трета от отрицателния прираст през последното десетилетие.

3. ИСС отделя особено внимание на факта, че последните вълни на външната миграция се формират предимно от млади и образовани хора, което оказва влияние върху влошаването на фертилния демографски контингент и качеството на човешкия капитал в страната.

4. Като отчита тенденцията на нарастване на живородените деца в страната през периода 2002 – 2009 г., ИСС с тревога констатира наличието на все повече раждания от непълнолетни и дори малолетни момичета, което поставя пред определен риск и проблеми, както най-младите майки, така и техните живородени деца.

5. Според ИСС влиянието на застаряването върху публичните финанси трябва да се разглежда не само по отношение увеличение на разходите за пенсии, но и във връзка с очакваното нарастване на разходите за здравеопазване и дългосрочни грижи за старите хора. Обезлюдяването на част от българските села и обитаването им от предимно възрастни хора ще изисква допълнителни публични средства за осигуряване на тяхната социална сигурност и достъп до необходимите публични услуги.

6. Съветът обективно отчита по-високата заболяемост и инвалидност сред възрастните хора като причина за нарастване на свързаните с това разходи за здравеопазване и инвалидни пенсии. В тази връзка ИСС препоръчва извършването на конкретни оценки за влиянието на застаряването на населението върху значително нарасналите особено през последното десетилетие разходи за здравеопазване и за инвалидни пенсии.

7. Високата заболяемост сред населението като цяло има пряко отражение и върху други публични разходи или пропуснати ползи като разходите за обезщетения при временна нетрудоспособност или инвалидност, намалена производителност, неизползван или влошен човешки капитал, в който са инвестирани значителни публични средства и т.н.

8. В тази връзка за ИСС профилактиката и превенцията са най-важното и ефективно средство, както за поддържане на добро здравословно състояние, така и за постигане на значителни икономии на публични средства.

9. За ИСС образователното равнище и професионалната подготовка са въпроси, които имат пряка връзка с икономическия растеж, публичните финанси и заетостта, поради което Съветът е обезпокоен от формиращия се контингент от млади хора без начална или с много ниска грамотност и професионална подготовка.

10. За ИСС ранното напускане на училище е загуба на публични средства, които бюджетът е изразходил без постигане на някакъв по-траен резултат. Същевременно ИСС с безпокойство констатира, че настоящата криза очертава значителна поляризация в равнището на заетостта по основни образователни нива, което заедно с очакваното реструктуриране на икономиката и работните места ще формира дългосрочни предизвикателства пред заетостта на хората с най-ниско образование.

11. Същевременно в свой отделен анализ Съветът е доказал тясната връзка между липсата на образование, невъзможността за намиране на работа и бедността. Необходимостта от осигуряване на публични средства за защита на хората в бедност и тяхното социално включване е друга предпоставка за очакван последващ натиск върху публичните финанси на страната.

12. ИСС акцентира на образователното равнище и застаряването на работната сила като основни предизвикателства пред постигането на целите по заетостта, заложи в “Националната програма за реформи (2011-2015 г.), в изпълнение на Стратегия “Европа 2020”.

13. Отчитайки тези и редица други демографски тенденции, Съветът счита за изключително необходимо след публикуването от НСИ на цялата информация

от последното преброяването на населението в България да се извършат много по-задълбочени и дългосрочни оценки за очакваното влияние на демографското развитие върху растежа, публичните финанси, заетостта и други основни социално-икономически параметри.

14. ИСС предлага на базата на достатъчно висок обществено-политически консенсус и с активното и конструктивно участие на всички заинтересовани държавни, политически, граждански и научни институции, да се разработи дългосрочна стратегия за възпроизводството на населението и неговите качествени характеристики, която да бъде приета с достатъчно високо мнозинство от Народното събрание. Предложението на Съвета е тази стратегия да се превърне в базовия стратегически документ за развитието на страната, към който да се интегрират целите и приоритетите на останалите основни секторни стратегии - здравна, образователна, пенсионна, административна и т.н.

15. Съветът изразява удовлетвореността си от включването в Националната програма за реформи (2011 – 2015 г.) на предложената от него цел за постигане през 2020 г. на брутен вътрешен продукт по паритет на покупателна способност на жител от 60 % спрямо средното равнище в Европейския съюз. Това според Съвета ще мобилизира достатъчно усилия, политики и мерки за изпреварващо, спрямо средноевропейските темпове, нарастване на производителността в страната, което да гарантира нейното постигане.

1. ОСНОВНИ ДЕМОГРАФСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД БЪЛГАРИЯ.

1.1. Демографските проблеми на България са обект на изключително висок обществен интерес още от края на 60-те години на миналия век, когато за първи път се констатират тенденции за намаляване на раждаемостта. През последните четири десетилетия множеството прогнози, оценки и мнения на експерти и

академични среди доказваха многократно наличието на обективна, устойчива и нарастваща тенденция на влошаване на демографската ситуация в България.

1.2. В резултат на формираните демографски процеси през периода 1985 – 2011 г. населението на страната намалява с 1597415 души, което представлява намаление от 17,9 процента спрямо наличното население според преброяването от 1985 година. Налице са трайни тенденции на очертаващо се обезлюдяване на български села и определени райони в страната.

1.3. ИСС със загриженост констатира, че заедно с намалението на населението в страната са налице трайни тенденции на неговото застаряване и влошаване на възрастовата структура.

1.3.1. Намаляват абсолютният брой и относителният дял на младите /до 18 години/, който от 23,5 % през 1992 година достига до 15,9 % от цялото население през 2011 година.

1.3.2. Непрекъснато нараства дялът на населението над 65 години, който от 14,3 % през 1992 година е вече 18,9 % през 2011 година.

1.4. Съветът обръща внимание, че независимо от известното намаление от около 12% на трайно емигриралите от страната през периода 2002-2011 г. спрямо периода 1993-2001 г., емиграцията от България е формирала около една трета от отрицателния прираст на населението през последното десетилетие.

1.5. Според ИСС особено внимание заслужава фактът, че външната миграция е характерна за предимно млади хора, което оказва определено влияние върху деформирането на фертилния демографски контингент и потенциал на страната в настоящия и последващия периоди. Още повече, че макар и в известна степен намаляваща, емиграцията от страната на високо образовани млади хора е износ на висококачествен човешки капитал, от който страната има все по-голяма потребност.

1.6. С голяма загриженост ИСС констатира, че населението на страната е едно от най-бързо намаляващите в рамките на Европейския съюз. Най-силно влияние върху това оказва отрицателният естествен прираст, който през последните две десетилетия е формирал около две трети от общото намаление в страната. За съжаление този отрицателен естествен прираст ще оказва силно негативно влияние и в бъдеще като резултат от формираните през последните три десетилетия тенденции в раждаемостта, смъртността и емиграцията.

1.7. Съветът отчита, че от 2002 до 2009 година в страната е налице тенденция за нарастване на живородените деца. Същевременно с тревога ИСС констатира наличието на все повече раждания от непълнолетни и дори малолетни момичета, което поставя пред определен риск и проблеми както най-младите майки, така и техните живородени деца. Не може да не се отчете тревожният факт, че всяка година над две хиляди живородени деца се изоставят след раждане от своите майки или родители. Както и тенденцията, че около 70 % от настанените деца в специализирани институции са от ромски произход, което за съжаление създава много сериозни проблеми пред тяхното осиновяване.

1.8. Демографско предизвикателство пред страната е и детската смъртност, чието равнище от 9 промила през 2009 година е над два пъти по-високо от средното равнище за ЕС. За ИСС намалението на детската смъртност е проблем, който изисква, както подобряване на здравните грижи и условията на раждане, така и значително подобряване на половата култура и репродуктивното възпитание на част от подрастващите генерации.

1.9. Високото равнище на обща смъртност е основен демографски фактор с очаквано дълготрайно негативно влияние върху по-нанатъшното формиране на отрицателен естествен прираст на населението в страната.

1.9.1. Съветът обективно отчита, че очакваното по-нататъшно застаряване на населението ще бъде обективна причина за формиращото се високо равнище на обща смъртност.

1.9.2. Същевременно ИСС обръща обособено внимание върху проблемите на високата заболяемост сред населението, които са пряко свързани с констатираните тенденции в смъртността. Фактът, че над две трети от причините за смъртността се свързват с болестите на кръвообращението още веднъж доказва позицията на ИСС за необходимостта от предприемането на адекватни и ефективни мерки в областта на профилактиката и превенцията.

1.10. ИСС смята, че изключително внимание в демографската политика на страната трябва да бъде отделено на регионалните аспекти, както и на специфичните демографски процеси в градовете и селата.

1.10.1. Все още българското село е източник на по-висока плодовитост средно на една жена във фертилна възраст, като тоталният коефициент на плодовитост в селата през 2009 година е с около 19 % по-висок от този в градовете.

1.10.2. Същевременно през 2009 година повече от половината /53,4 %/ от ражданията са извънбрачни, което според ИСС изисква специално внимание в анализите и оценките. Защото, ако в градовете през 2009 година се наблюдават почти равен брой брачни и извънбрачни раждания, то в селата броят на извънбрачно родените деца е със 75 % по-висок от числеността на брачните раждания. ИСС обръща сериозно внимание върху обстоятелството, че в редица области на страната /Видин, Враца, Монтана, Добрич, Варна, Ловеч, Плевен и др./ извънбрачните раждания в селата през 2009 година са няколко пъти повече от брачните.

2. ДЕМОГРАФСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАСТЕЖА И ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ НА СТРАНАТА.

2.1. Според ИСС очертаващите се демографски тенденции в страната ще окажат определено влияние върху публичните финанси, растежа и социално-

икономическото развитие на страната в следващия средносрочен и особено в дългосрочен период.

2.2. В редица свои становища Съветът е обръщал особено внимание на застаряването на населението и неговото отражение върху публичните финанси и състоянието на пенсионната система в страната.

2.3. Според ИСС застаряването на населението трябва да се разглежда не само от гледна точка на измененията във възрастовата структура на населението и разходите за пенсии, но и във връзка с очакваното нарастване на разходите за здравеопазване и дългосрочни грижи за старите хора.

2.3.1. ИСС още веднъж подчертава констатацията на Европейската комисия в Годишния обзор на растежа, че в дългосрочен аспект демографското развитие ще изисква допълнителни разходи от 4,5 % от брутният вътрешен продукт в Европейския съюз. Както и своята позиция, че предвид формираните се през последните 2-3 десетилетия демографски процеси, за България този натиск ще бъде по-висок.

2.3.2. За ИСС застаряването на населението оказва вече много сериозен натиск върху публичните финанси на страната във връзка с нарастващите дефицити в публичния пенсионен фонд. Същевременно очертаващите се съотношения “работещи-пенсионери” ще създават напрежения пред публичните финанси на страната, ако в бъдеще не се постигнат значително по-високи темпове на растеж на производителността на труда.

2.3.3. В тази връзка ИСС оценява включването в Националната програма за реформи на Република България предложената от Съвета цел за постигане през 2020 година на брутен вътрешен продукт по паритет на покупателна способност на жител от 60 процента спрямо средното равнище в Европейския съюз. Според Съвета такава цел ще мобилизира достатъчно усилия, политики и мерки за

изпреварващо спрямо средноевропейските темпове нарастване на производителността в страната като основна гаранция за постигане на тази ключова цел.

2.3.4. ИСС отчита, че застаряването на населението обективно е свързано с по-високи разходи за здравеопазване предвид по-високата заболяемост сред възрастните хора. Също така този процес води и до нарастване на инвалидността и свързаните с нея публични разходи.

2.3.5. Очакваното увеличаване на възрастните хора ще изисква нарастване на публичните средства за дългосрочни грижи и развитието на специфични за този контингент публични услуги.

2.3.6. Обезлюдяването на една част от българските села и обитаването им от предимно възрастни хора най-вероятно ще изисква допълнителни публични средства за осигуряване на тяхната социална сигурност и достъп до необходимите публични услуги.

2.4. Отчитайки тези и редица други очаквани предизвикателства, ИСС с особена загриженост подчертава необходимостта от много по-точни оценки за влиянието на застаряването на населението върху публичните финанси на страната в средносрочен и дългосрочен аспект.

2.4.1. В този аспект все още открито стои въпросът в каква степен значително нарастналите разходи за здравеопазване и за инвалидни пенсии особено през последното десетилетие са резултат от застаряването на населението и как по-нататъшното развитие на този процес ще оказва влияние върху тяхното изменение.

2.4.2. За ИСС оценката на влиянието на застаряването на населението върху публичните финанси трябва да бъде обвързана с конкретните регионални

демографски анализи и прогнози, както и с ясна концепция за реформите и повишаването на ефективността в областта на здравеопазването, публичните услуги, дългосрочните грижи за възрастните хора и т.н.

2.5. За ИСС здравословното състояние е една от основните качествени характеристики на населението с особено силно влияние върху публичните финанси, производителността и заетостта.

2.5.1. ИСС счита, че високото равнище на заболяемостта и особено на сърдечно-съдовите заболявания в страната е една тревожна тенденция с определено отражение върху нарастване на публичните разходи в здравеопазването.

2.5.2. Високата заболяемост има пряко отражение и върху редица други публични разходи или пропуснати ползи като разходите за обезщетения при временна нетрудоспособност или инвалидност, намалена производителност, неизползван или влошен човешки капитал, в който са инвестирани значителни публични средства и т.н.

2.5.3. В тази връзка ИСС многократно е настоявал за необходимото развитие на здравната и социална профилактика и превенция на заболяемостта, което да се превърне във водещ приоритет на здравната политика на страната.

2.5.4. За ИСС профилактиката и превенцията са най-важното и ефективно средство за поддържане на добро здравословно състояние, както и за постигане на икономия на публични средства в областта на здравеопазването и други социални дейности.

2.6. Образованието на населението е основна качествена характеристика и социално-икономически проблем, на който ИСС е обръщал внимание в редица свои становища, в т.ч. и специално разработени по тази тема.

2.7. Неоднократно Съветът е констатирал някои тревожни тенденции в българската образователна система и в системата на професионално обучение, които оказват негативно влияние върху качеството на работната сила и състоянието на пазара на труда. Същевременно за ИСС образователното равнище и професионалната подготовка са въпроси, които имат пряка връзка с икономическия растеж и публичните финанси на страната.

2.7.1. Заедно с констатациите на ИСС за необходимостта от повече средства за българската образователна система, Съветът неоднократно е изразявал своята позиция относно необходимостта от чувствително подобряване на нейното качество и на образователните характеристики на обхванатите в нея лица.

2.7.2. Същевременно ИСС обективно е констатирал формиращите се негативни тенденции в образователното равнище на подрастващите и очертаващият се вече контингент от млади хора без начална или много ниска грамотност или професионална квалификация.

2.8. С чувство на определена обществена тревога ИСС отново подчертава, че от учебната 1999/2000 до учебната 2008/2009 г. включително над 240000 деца са напуснали поради нежелание или поради семейни причини образователната система без да завършат средно образование, като две трети от тях не са завършили дори основно образование. В този аспект има основание за твърдението, че през последните две десетилетия над половин милион деца са напуснали училище и днес са с основно или по-ниско образование.

2.8.1. За ИСС ранното напускане на училище без начална образователна или професионална подготовка е загуба на публични средства, които бюджетът е изразходил без постигане на някакъв по-траен резултат.

2.8.2. Същевременно ИСС в свой отделен анализ е доказал тясната връзка между липсата на образование, невъзможността за намиране на работа и бедността.

Необходимостта от осигуряване на публични средства за защита на хората в бедност и тяхното социално включване е друга предпоставка за очакван последващ натиск върху публичните финанси на страната.

2.8.3. ИСС обръща внимание върху информацията от Евростат, според която през 2009 година в България средно на 100 души с основно или по-ниско образование броят на попадащите в риск на бедност е около два пъти по-висок от средното равнище за Европейския съюз. За ИСС при равни други условия това означава два пъти по-висок натиск върху публичните финанси на страната спрямо средноевропейските тенденции.

2.9. Отчитайки формираните и очакваните тенденции в качествените характеристики на населението, ИСС в своя резолюция предложи в Националната програма за реформи на Република България да се дефинира по-амбициозна цел за ранно отпадане от училище спрямо декларираната от нашата страна. За Съвета е изключително важно обединяването на цялото общество и постигането на необходимия обществено-политически консенсус в усилията за чувствителното намаляване на ранното напускане на училище и подобряване на образователните характеристики на населението в страната.

3. ОБРАЗОВАТЕЛНОТО РАВНИЩЕ И ЗАСТАРЯВАНЕТО НА РАБОТНАТА СИЛА КАТО ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПОСТИГАНЕТО НА ЦЕЛИТЕ ПО ЗАЕТОСТТА В КОНТЕКСТА НА СТРАТЕГИЯ “ЕВРОПА 2020”.

3.1. За ИСС проблемите на заетостта имат ключово значение за преодоляване предизвикателствата пред българската икономика и публичните финанси. На тези въпроси Съветът е посветил няколко специални становища и анализи, като

основни проблеми на заетостта са намерили отражение в множество други приети от ИСС документи.

3.2. Съветът оценява позицията на българското правителство за дефиниране на амбициозни цели по заетостта в Националната програма за реформи, но същевременно изрази своите съображения относно наличието на някои предизвикателства пред тяхната реализация. Едни от тези предизвикателства са свързани с демографското развитие на страната, разглеждано в неговите количествени и качествени аспекти.

3.3. Според ИСС на българския трудов пазар са формирани структурни проблеми, чието подценяване може да се окаже сериозна пречка пред постигането на националните цели. Съветът с тревога споделя констатациите на представителите на организациите на работодателите, че дори и в настоящата дълбока криза, на трудовия пазар са налице проблеми с осигуряването на необходимата по образователно равнище и професионална подготовка работна сила.

3.3.1. Съветът счита, че при липсата на своевременни и адекватни политики и мерки за подобряване на образователното и квалификационното равнище на работната сила в съответствие с потребностите на бизнеса, констатираният структурен проблем може да се задълбочи и то особено в периода на последващ икономически растеж.

3.4. За ИСС постигането на заложените в Националната програма за реформи национални цели в областта на образованието има пряко значение за успеха в областта на целите по заетостта. Поддържането и по-значителното нарастване на заетостта изисква по-сериозни промени в образователната и професионално-квалификационна структура на работната сила. Тенденциите през последните две години на българския трудов пазар, не само потвърдиха наличието на значително по-висока стабилност на заетостта при хората с високо равнище на

образование, но и очертаха чувствителните разлики в производителността на труда в зависимост от образователното равнище на заетите.

3.5. Същевременно ИСС с безпокойство констатира, че настоящата криза формира сериозна поляризация в равнището на заетостта по основни образователни нива, което се очертава много ясно на базата на анализа в рамките на Европейския съюз.

3.5.1. Съгласно информацията на Евростат, през 2010 година равнището на заетост на лицата от 20 до 64 години с висше образование в България е било 83,3 % при средно за Европейския съюз равнище от 82,4 %. Сравнителният анализ показва, че този показател за България е по-висок от съответния национален показател в Естония, Ирландия, Гърция, Испания, Италия, Унгария, Словакия, Румъния и някои други страни.

3.5.2. Характерното равнище на заетост в България на лицата от 20 до 64 години със средно образование от 67,6 % е било с 2,3 проценти пункта по-ниско от средното за ЕС равнище през 2010 година, като българският показател е по-висок от този в Естония, Ирландия, Гърция, Испания, Литва, Латвия, Унгария, Полша, Румъния и Словакия.

3.5.3. Същевременно равнището на заетост на лицата от 20 до 64 години с основно и по-ниско образование в България през 2010 година е било 40,0 %, което е по-ниско с 13,4 процентни пункта от средното за ЕС. Независимо, че в Литва, Унгария и Словакия този показател е по-нисък, според ИСС е налице определен структурен проблем със заетостта на хората с основно и по-ниско образование в България.

3.6. Съветът със загриженост констатира, че ако средно за ЕС през 2010 година равнището на заетост на лицата с основно и по-ниско образование е било 64,8 %

от това на хората с висше образование, то за България това съотношение е 48,0%.

3.7. ИСС обръща внимание, че през 2010 година равнището на заетост в България е било 65,4 %, докато средно за ЕС този показател е с 3,2 проценти пункта по-висок. Като отчита констатираните равнища на заетост през 2010 година по трите основни образователни нива, ИСС отново потвърждава своята констатация относно ниското равнище на заетост на лицата с основно и по-ниско образование като основно предизвикателство пред постигането на националните цели по заетостта.

3.8. Съветът предлага в следващия програмен период да бъде поставен много по-силен акцент върху нарастването на икономическата активност и то особено на лицата с основно или по-ниско образование. Не може да не предизвиква тревога информацията от Наблюдението на работната сила на Националния статистически институт за наличието на над 930 хиляди души на възраст от 15 до 64 години с основно и по-ниско образование, които през 2010 година са извън пазара на труда. Както и фактът, че коефициентът на икономическа активност на лицата от 15 до 64 години с основно и по-ниско образование е около два пъти по-нисък от този на хората с висше и средно образование.

3.9. За ИСС застаряването на работната сила е друго основно демографско предизвикателство пред постигането на декларираните от страната цели по заетостта. В тази връзка Съветът обективно отчита, че за най-възрастните контингенти от зетите лица са характерни най-ниските равнища на заетост. През 2010 година коефициентът на заетост при населението от 55 до 64 години е бил 61,5 % от този на навършилите 25-34 години и между 55% и 57 % от коефициентите на заетост на възрастовите групи 35-44 г. и 45-54 г.

3.10. Според ИСС за постигането на значително по-високи равнища на заетост на възрастните хора от решаващо значение е динамичното развитие на системата за продължаващо обучение.

3.11. Застаряването на работната сила може да окаже и друг негативен ефект върху растежа и пазара на труда, свързан с предизвикателствата пред производителността на труда. В този аспект ИСС още веднаж подчертава достатъчно популярните изводи относно връзката между нарастването на възрастта и растежа на производителността на труда. Наблюдаваното нарастване на производителността на труда и достигане на пикови нива между 40 и 50 годишна възраст обикновено е последвано през следващия възрастов период от задържане и постепенно намаляване на равнището на този основен показател. По този начин увеличаването на контингентите от заети лица във високите възрастови интервали може да се окаже определено предизвикателство, както пред по-значителното нарастване на общото равнище на заетостта, така и пред средната производителност на труда.

3.12. Същевременно ИСС изразява единната си позиция, че на застаряването на населението трябва да се гледа не само като предизвикателство или проблем, но и като на възможност за нарастване на заетостта чрез стимулирането и развитието на нови сегменти на пазара на труда.

3.12.1. Увеличаването на възрастните хора ще изисква последващо нарастване на обема и видовете социални грижи и услуги, произтичащо от специфичните потребности на този демографски контингент. В общия случай това означава повече нови работни места в сферата на социалните услуги като резултат от нарасналото им търсене.

3.12.2. Очакваното нарастване на средната продължителност на живота ще бъде резултат най-вече от подобряване на здравословното състояние на населението и при равни други условия ще доведе до растеж на горната възраст на трудовата

активност. При наличие на такава тенденция с основание може да се очаква бъдещо нарастване на предлагането на труд от страна на най-възрастните контингенти от работната сила.

3.12.3. В такива и други подобни аспекти застаряването на населението трябва да се разглежда и използва като една възможност за подобряване състоянието на трудовия пазар.

В заключение ИСС още веднъж изразява своята позиция, че пред растежа, заетостта и публичните финанси на страната са налице определени предизвикателства в резултат на формираните и очакваните демографски процеси и характеристики на населението.

Затова ИСС е готов да се включи активно в извършването на много по-задълбочени и дългосрочни оценки на очакваното влияние на демографското развитие и разработването с обществено-политически консенсус на дългосрочна стратегия за възпроизводството на населението и неговите качествени характеристики, която да бъде приета от Народното събрание.

/п/

Проф. д-р Лалко Дулевски
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ